

ZAPOBIEGANIE PROLIFERACJI BRONI MASOWEGO RAŻENIA JAKO ELEMENT PREWENCYJNY ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO – WYBRANE ZAGADNIENIA

STRESZCZENIE

Niniejszy artykuł opisuje genezę i rozwój międzynarodowych inicjatyw dotyczących kontroli proliferacji broni masowego rażenia, jak i podstaw prawnych tej kontroli. Omówione zostaną takie traktaty międzynarodowe, jak Układ o nieprolifracji broni jądrowej z 1968 roku, Grupa Australijska, Reżim Kontrolny Technologii Rakietowych, Porozumienie z Wassenaar, Konwencja o zakazie broni chemicznej, Proliferation Security Initiative. Zostaną opisane zarówno zapisy tych konwencji, jak i ich realny wpływ na kontrole międzynarodowej proliferacji broni. W dalszej części artykułu przedstawione zostaną prawne podstawy polskiego systemu kontroli proliferacji zbrojeń, między innymi ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Wymienione zostaną również instytucje, takie jak Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW) oraz Ministerstwo Gospodarki, których działanie ma na celu kontrolę proliferacji broni masowego rażenia oraz walkę z jej nielegalnym handlem.

Wprowadzenie

Kwestie bezpieczeństwa międzynarodowego, zwłaszcza w aspekcie bezpieczeństwa ekonomicznego państwa oraz zagrożenia dla stabilności i szeroko rozumianego rozwoju cywilizacyjnego, pozostają nadal przedmiotem szczególnej uwagi polityków, ekspertów oraz społeczności międzynarodowej. Wśród wielu zagrożeń dla międzynarodowego pokoju można zdefiniować między innymi proliferację broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia, jako nie tylko jedną z najgroźniejszych odmian terroryzmu międzynarodowego w kontekście zagrożeń atakiem terrorystycznym z użyciem broni masowego rażenia, ale również w kontekście bezpieczeństwa ekonomicznego. Niniejszy artykuł będzie próbą dokonania opisu proliferacji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia jako szerszego zjawiska w aspekcie bezpieczeństwa ekonomicznego państwa, której ograniczenie jest

celem wielu państw, aby wzmocnić swoją pozycję międzynarodową oraz realizowanie interesów narodowych zgodnych z „duchem międzynarodowego ładu i pokoju”. Przedstawiona publikacja będzie poświęcona próbie odpowiedzi na pytanie: *jaka jest skuteczność systemu zapobiegania proliferacji broni masowego rażenia i znaczenie w kontekście ochrony interesów ekonomicznych państwa?*

Podjmując próbę odpowiedzi na tak postawione pytanie podrozdział pierwszy niniejszej publikacji poświęcę zdefiniowaniu podstawowych pojęć z zakresu omawianej problematyki. Natomiast podrozdział drugi to opis niektórych mechanizmów funkcjonujących w Polsce, które z punktu widzenia bezpieczeństwa ekonomicznego kraju pozwalają monitorować i eliminować wszelkie zagrożenia związane z nielegalnym obrotem towarami i technologiami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa i utrzymania pokoju międzynarodowego na świecie.

Z uwagi na istotę i wagę problemu niniejsza publikacja nie będzie szczegółowym opisem poruszanej problematyki, a jedynie próbą wyeksponowania wybranych zagadnień, które powinny przybliżyć omawianą materię również tym osobom, dla których kwestie międzynarodowego pokoju w kontekście bezpieczeństwa ekonomicznego, są znane w nieco mniejszym stopniu.

Obrót bronią masowego rażenia jako zastrzeżony element handlu międzynarodowego

Istota i idea nieproliferaacji broni masowego rażenia zrodziła się w Stanach Zjednoczonych wraz ze skonstruowaniem amerykańskiej bomby atomowej. Proliferaacja¹ broni masowego rażenia została określona przez społeczność międzynarodową jako rozprzestrzenianie broni atomowej, biologicznej, chemicznej oraz środków jej przenoszenia w tym towarów, technologii podwójnego zastosowania, wykorzystywanych przy produkcji tego typu broni z państw je posiadających do państw lub innych podmiotów międzynarodowych, dążących do jej posiadania.

Broń masowego rażenia to bardzo nowoczesny rodzaj broni służący do masowej zagłady ludzi, sprzętu militarnego oraz obiektów rozlokowanych na ogromnych obszarach. W skład pojęcia broni masowego rażenia wchodzi: broń jądrowa (atomowa), broń biologiczna oraz broń chemiczna. Wraz z pojęciem broni masowego rażenia należy kojarzyć również środki przenoszenia tej broni, do których zaliczamy głównie głowice raketowe różnego zasięgu.

¹ Słowo proliferacja z jęz. łac. *proles, prolis* „potomek, potomstwo” + *ferre* „nieść” – silne rozrastanie się czegoś, gwałtowny rozwój, rozmnażanie się, bujny rozrost, rozprzestrzenianie się, odradzanie się.

Międzynarodowe regulacje dotyczące obrotu bronią masowego rażenia

Układ o nieprolifracji broni jądrowej (*Nuclear Non-Proliferation Treaty*, NPT²) – międzynarodowy traktat, który zabrania państwom posiadającym technologię budowy broni jądrowej eksportu do krajów, które tej technologii nie posiadają. Układ ten jest jednocześnie zobowiązaniem państw, które jej nie posiadają do zaprzestania prób jej rozwoju. Traktat ten został przedłożony do ratyfikacji 1 lipca 1968 roku. Został ratyfikowany przez nasz kraj 3 maja 1969 roku. Dotychczas układ ten ratyfikowało 189 państw – więcej niż jakikolwiek inny traktat.

Grupa Australijska³ to układ międzynarodowy, który został zawiązany w roku 1985 roku w celu prowadzenia strategii eksportowej podmiotów zwłaszcza w obszarach związanych z bronią biologiczną, toksynową oraz bronią chemiczną. Grupa Australijska liczy 41 krajów. W trakcie spotkań mogą brać udział przedstawiciele Komisji Europejskiej. Mitingi mają miejsce w Paryżu co najmniej raz do roku. Elementarnymi celami funkcjonowania traktatu są:

- dążenie do ograniczenia ryzyka rozprzestrzeniania broni chemicznej, biologicznej oraz toksynowej;
- właściwa i prawidłowa koordynacja zapisów „Konwencji o zakazie broni chemicznej” i „Konwencji o zakazie broni biologicznej”;
- dążenie do zwiększenia transparentności polityki eksportowej państw Grupy Australijskiej w zakresie kontrolowanych technologii i ujednoczenie procedur w kwestii wydawania licencji eksportowych.

Ostatnio przedmiotem zainteresowania Grupy Australijskiej jest monitorowanie i analizowanie działalności organizacji i ugrupowań terrorystycznych, które prowadzą działania ukierunkowane na poszukiwanie dostępu do broni biologicznej oraz chemicznej. Podstawą do czynności kontrolnych jest „lista ostrzegawcza” zawierająca około 63 związki chemiczne i dwie dodatkowe listy wdrożone w 1991 roku, które zawierają komponenty, prekursorzy chemiczne, a także organizmy biologiczne. Istniejące w Polsce wykazy towarów i technologii dotyczą głównie kontroli obrotu związkami chemicznymi (tj. prekursorami chemicznymi), toksynami, bakteriami oraz innymi formami patogennymi. Na wykazach są również urządzenia i technologie, które mogą mieć przeznaczenie do badań oraz wytwarzania broni chemicznej i biologicznej.

² *Przegląd Światowego Procesu Rozbrojeniowego. Rok 2004/2005*, red. L. Kościuk, MON, Warszawa 2005, s. 64.

³ AG – Australian Group, M. Malec, P. Durys, P. Pacholski, *Prolifracja BMR i środki jej przenoszenia – aktualne wyzwania*, Wyd. Adam Marszałek, Warszawa 2001, s. 13.

Grupa Dostawców Jądrowych⁴, powstała w wyniku przeprowadzonego w 1974 roku eksperymentu przez Indie, polegającego na wybuchu ładunku jądowego. Najważniejsi dostawcy towarów oraz technologii nuklearnych uznali za pożądane poddanie proliferacji wymienionych towarów intensywniejszej kontroli. W ramach tego reżimu kontrolnego zainteresowane kraje opracowały i wdrożyły w 1978 roku regulacje dotyczące postępowania dostawców w obrocie towarami i technologiami jądowymi w celach pokojowych. Ideą przewodnią determinującą funkcjonowanie „Grupy” jest prowadzenie działań uniemożliwiających dopuszczenie do rozprzestrzeniania broni jądowej. Ten reżim kontrolny popiera 46 państw. Przedstawiciele Komisji Europejskiej mogą brać udział w działalności „Grupy” na zasadach obserwatora. Celem funkcjonowania „Grupy” jest propagowanie zrozumienia oraz wsparcia dotyczącego kontroli eksportu materiałów rozszczepialnych poprzez większą transparentność, dialog, kooperację dostawców oraz odbiorców, tak aby eksport towarów oraz technologii jądowych przeznaczonych do celów pokojowych nie stał przedmiotem rozprzestrzeniania broni jądowej. Zasady i reguły przyjęte przez państwa-sygnatariuszy znajdują odzwierciedlenie w dokumentacji Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej.

MTCR – Reżim Kontrolny Technologii Raketowych wszedł w życie 1987 roku jako narzędzie kontroli obrotu (głównie eksportu) rakiet zdolnych do przenoszenia broni nuklearnej (zgodnie z parametrami: nośność nie mniejsza niż 500 kg, a zasięg nie mniejszy niż 300 km) oraz kontroli eksportu technologii związanych z tymi urządzeniami. Tuż po wojnie w Iraku w rejonie Zatoki Perskiej w 1993 roku państwa-sygnatariusze postanowiły poszerzyć zakres kontroli o wymienione rakiety. Reżim kontrolny MTCR⁵ jest głównym narzędziem polityki przeciwdziałania proliferacji systemów raketowych jako środków przenoszenia broni masowego rażenia. W obradach oraz pracach MTCR zaangażowane są 34 kraje. Kraj deklarujący chęć przystąpienia do traktatu MTCR ma zobowiązać się do tego, że jeżeli będzie rozważać transfery towarów oraz technologii mających związek z raketami, to będzie działało zgodnie wytycznymi opisującymi zasady postępowania w tym zakresie. Narzędziem głównym działania Reżimu jest dokument „Lista kontrolna – „Aneks – lista towarów i technologii dual-use”. Zawiera ona dwie kategorie. W przypadku listy kategorii pierwszej procedura rozpatrywania wniosków o wydanie pozwolenia na transfer jest dokonywana po uzyskaniu odpowiednich gwarancji międzyrządowych i po zwróceniu się do pozostałych krajów w ramach traktatu MTCR o niezbędne dane w wymienionym zakresie. Jeśli chodzi o kategorię drugą, rząd kraju

⁴ NSG – Nuclar Suppliers Group, M. Malec, P. Durys, P. Pacholski, *Proliferacja BMR i środki...*, dz. cyt., s. 13).

⁵ Missile Technology Control Regime, tamże, s. 14.

eksporterter musi wymienić niezbędne informacje z pozostałymi państwami-partnerami-sygnatariuszami. W chwili, gdy kraj uzna to za bardzo istotne. Generalnie „Beneficjenci” MTCR wzajemnie zobowiązują się do daleko idącej ostrożności w kwestii rozpatrywania zgody na transfery wszystkich pozycji z listy kontrolnej. Również towarów i technologii spoza listy, jeśli na podstawie dostępnych, przekonujących danych powezmą informację, że mogą zostać użyte do przenoszenia broni masowego rażenia czy też do budowy środków przenoszenia tego rodzaju broni.

Porozumienie z Wassenaar⁶, w skrócie „PW”, zostało powołane do życia w grudniu 1995 roku w Hadze. Traktat ten dotyczy głównie kontroli eksportu broni konwencjonalnej, towarów oraz technologii podwójnego zastosowania (to znaczy takich, które mogą mieć zastosowanie wojskowe jak i cywilne). „Porozumienie z Wassenaar” wdrożono po całkowitym rozwiązaniu „COCOM-u” (Komitetu Koordynacyjnego Wielostronnej Kontroli Eksportu). Komitet ten początkowo składał się z 17 krajów, które miały status „posiadaczy” najbardziej zaawansowanych technologii. „COCOM” opracował i wdrożył System kontroli eksportu, który w sposób radykalny ograniczał państwa ówczesnego „Błoku Wschodniego” do dostępu do nowoczesnych towarów oraz technologii podwójnego zastosowania. Bardzo istotnym wydarzeniem w funkcjonowaniu tego porozumienia było podjęcie w trakcie posiedzenia plenarnego w lipcu 1996 roku w Wiedniu szeregu decyzji umożliwiających działanie nowego reżimu kontrolnego zwanego „Porozumieniem z Wassenaar”. W trakcie tego posiedzenia przedstawiciele państw-sygnatariuszy przyjęli tzw. „Elementy Początkowe”, które zdefiniowały cele, zasięg, procedury działania reżimu, jak również zakres wymiany wszelkich danych. Należy stwierdzić, iż reżim nie jest skierowany przeciwko żadnemu krajowi czy też grupie państw. Postanowienia „Porozumienia” mają nie utrudniać przeprowadzania transakcji, które są zawierane w dobrej wierze. Naczelną zasadą jest, że ten traktat ma nie naruszać praw krajów do uzyskania legalnych środków ochrony i swojej obrony. Porozumienia z Wassenaar (PW) liczy obecnie 40 państw. Nadrzędnym celem „Porozumienia” jest prowadzenie wielotorowej działalności przyczyniającej się do umocnienia regionalnego oraz międzynarodowego bezpieczeństwa, stabilizacji oraz pokoju. Jednym ze sposobów realizacji tego celu ma być zwiększenie transparentności oraz odpowiedzialności w obszarze transferu broni konwencjonalnej i towarów podwójnego zastosowania dla zapobiegania ich nadmiernemu nagromadzeniu, który może destabilizować określony poziom bezpieczeństwa. Do celów drugorzędnych „Porozumienia z Wassenaar” należy:

⁶ *Przegląd Światowego Procesu...*, dz. cyt., s. 50.

- dążenie do uzupełnienia oraz wzmocnienia, przy unikaniu się podwojenia istniejących już reżimów kontrolnych w zakresie nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia i środków ich przenoszenia;
- koncentrowanie wszelkich wysiłków ukierunkowanych na kontrolę transferów broni i towarów podwójnego zastosowania mogących nieść największe zagrożenie dla pokoju i bezpieczeństwa regionalnego oraz w wymiarze międzynarodowym;
- podejmowanie wysiłków na rzecz wzmocnienia kooperacji państw dla zapobiegania transferom broni i towarów „dual-use” do krajów oraz regionów, które mogą budzić duże zaniepokojenie społeczności międzynarodowej.

Stwierdzić trzeba, iż „Porozumienie z Wassenaar” jest wyróżniającym się, na tle innych reżimów, porozumieniem nieproliferacyjnym. Mitingi odbywają się dosyć często, zarówno na płaszczyźnie eksperckiej oraz politycznej. Sekretariat „PW” ma swoją siedzibę w Wiedniu i ma status organu stałego.

„Konwencja o zakazie broni chemicznej”⁷ jest jedną z pierwszych wielostronnych umów o charakterze rozbrojeniowym. Dokument ten przewiduje całkowitą eliminację pod międzynarodową kontrolą, jednego z głównych rodzajów broni masowego rażenia, jaką jest broń chemiczna. Istotę „Konwencji” tworzą trzy główne kryteria: powszechność, wszechstronność i weryfikowalność.

Umowa ta dotyczy głównie zakazu prowadzenia badań oraz produkcji, składowania, a także transferów takich związków chemicznych, które same mogą być traktowane jako broń chemiczna (wysokotoksyczne związki chemiczne) lub też mogą spełniać funkcje komponentów służących do wytwarzania broni chemicznej. Związki i substancje chemiczne, których dotyczą zapisy postanowienia Konwencji zostały opracowane w formie trzech „Wykazów”, w takiej kolejności, aby potencjalnie zmniejszać możliwości zastosowania tych prekursorów jako broni chemicznej. Należy dodać, iż tezy „Konwencji” obejmują również procedury kontroli wytwarzania tzw. określonych związków organicznych, które oznaczają każdy związek chemiczny, który zaliczyć można do grupy związków obejmujących wszystkie związki węgla z wyjątkiem jego tlenków, siarczków oraz węglanów metali. „Konwencja” zawiera także związki, które w swoim składzie posiadają fosfor, siarkę lub fluor. Celem realizacji przedmiotu „Konwencji” oraz zagwarantowania stosowania jej postanowień kraje-sygnatariusze powołały Organizację ds. Zakazu Broni Che-

⁷ Konwencja o zakazie broni chemicznej OPCW została uchwalona w Paryżu 13 stycznia 1993 r. Zapisy tej konwencji znalazły odzwierciedlenie w ustawie z dnia 22 czerwca 2001 r. *o wykonywaniu Konwencji o zakazie prowadzenia badań, produkcji, składowania i użycia broni chemicznej oraz o zniszczeniu jej zapasów* (Dz. U. Nr 76, poz. 812); źródło: *Przegląd Światowego Procesu...*, dz. cyt., s. 85.

micznej (OPCW) z siedzibą w Hadze. Wszyscy sygnatariusze „Konwencji” tzn. 180 państw, to zarazem członkowie Organizacji. Głównymi organami OPCW to: Konferencja Państw-Stron oraz Rada Wykonawcza i Sekretariat Techniczny. Nasz kraj podpisał tę umowę w 1993 roku, a ratyfikował w 1995 roku. Jeśli chodzi o Polskę, to „Konwencja” dotyczy głównie obszaru produkcji krajowego sektora chemicznego oraz farmaceutycznego. Dotyczy głównie kontroli wytwarzania związków chemicznych znajdujących się na Wykazach „Konwencji”, jak i innych zdefiniowanych związków organicznych produkowanych przez te sektory gospodarki. Zapisy tej „Konwencji” dotyczą również transferów międzynarodowych tych substancji oraz związków chemicznych. Porozumienie to obliguje państwa-sygnatariuszy do składania do OPCW dwa razy do roku, deklaracji działalności z wykorzystaniem tych związków chemicznych i prekursorów, które są zawarte w postanowieniach „Konwencji”. Dokumenty te w formie „Deklaracji” są naczelnym przedmiotem procesu weryfikacyjnego OPCW, przeprowadzanym w formie inspekcji wskazywanych podmiotów. System weryfikacji dokonywany przez OPC, dotyczy również naszego kraju. Dotychczas w Polsce przeprowadzono około 14 inspekcji w obiektach przemysłowych. Przeprowadzone kontrole za każdym razem potwierdziły stan obecny ze stanem deklarowanym.

„Proliferation Security Initiative”⁸ to międzynarodowa umowa dotycząca przeciwdziałania proliferacji broni masowego rażenia. Umowa ta została przedstawiona przez Prezydenta USA G. W. Busha w dniu 31 maja 2003 roku w Krakowie. Głównym celem porozumienia jest działalność społeczności międzynarodowej ukierunkowana na uniemożliwienie nielegalnego obrotu bronią masowego rażenia, środkami jej przenoszenia oraz materiałami i technologiami służącymi do jej wyprodukowania. Warunkiem koniecznym, pomocnym realizacji tego celu, jest rozwinięcie współpracy w obszarze operacji specjalnych, polegających na zatrzymaniu nielegalnych ładunków transportowanych drogą morską, lotniczą oraz lądową. W pracach PSI udział biorą przedstawiciele z 20 krajów, w tym z Polski. Przedstawiciele państw-sygnatariuszy aktywnie uczestniczą w posiedzeniach grup ekspertów operacyjnych, w czasie których omawiane są problemy wywiadowcze, celne oraz prawne dotyczące działań przechwytywania broni masowego rażenia. Dyskutowane są oraz planowane kolejne ćwiczenia oraz przedsięwzięcia, w których biorą udział służby krajów uczestniczących reżimie kontrolnym PSI. Aktualnie w pracach Inicjatywy Krakowskiej współuczestniczy oraz udziela pomocy jej 81 krajów. To porozumienie jest bardzo specyficzne, ponieważ PSI, odmiennie niż inne tradycyjne porozumienia międzynarodowe i reżimy kontroli eksportu,

⁸ P. Durys, *Inicjatywa PSI – Nowy wymiar zwalczania proliferacji*, MON – Departament Polityki Obronnej, Warszawa 2006, s. 20.

nie koncentruje się tylko na zobowiązaniach politycznych. Głównie Inicjatywa ta koncentruje się na aspektach prawno-międzynarodowych i narodowych. Jej działania ukierunkowane są na praktyczne przeciwdziałanie nielegalnemu obrotowi BMR. W szczególności jej działalność związana jest z fizycznym przechwytywaniem nielegalnych transportów z towarami i technologiami podwójnego zastosowania. Takie działanie społeczności międzynarodowej znalazło swoje poparcie w Radzie Bezpieczeństwa ONZ, która udzieliła poparcia prawnego w kwestii wypracowania mechanizmów przeciwdziałania i przechwytywania BMR. Wyrazem tego poparcia jest Rezolucja RB ONZ nr 1540 (2004 r.). Ponadto społeczność międzynarodowa przyjęła dokument, którym zawiera zobowiązanie uczestników do stworzenia skutecznych ram prawnych w kwestii przeciwdziałania i zatrzymywania transportów BMR, środków jej przenoszenia oraz materiałów do jej produkcji. Dokument ten potwierdza zgodność takich mechanizmów z narodowymi uregulowaniami prawnymi oraz przepisami prawa międzynarodowego w dokumentach organów międzynarodowych, takich jak RB ONZ.

W deklaracji w sprawie proliferacji broni masowego rażenia strony przyjęły z zadowoleniem uchwalenie rezolucji RB ONZ nr 1540⁹ z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia oraz wezwały do pełnego wdrożenia odpowiednich przepisów. Potwierdzone zostało poparcie dla inicjatyw skierowanych przeciwko rozprzestrzenianiu BMR, takich jak: upowszechnienie przestrzegania Układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, Konwencji o zakazie broni biologicznej oraz Konwencji o zakazie broni chemicznej, a także wprowadzenie nowych standardów kontroli wytwarzania i obrotu materiałami rozszczepialnymi. W związku z zagrożeniem terrorystycznym z użyciem broni jądrowej, strony zadeklarowały lepszą koordynację zabezpieczenia źródeł materiałów radioaktywnych przed nieprawidłowym użyciem, a w szczególności to, że będą zachęcały wszystkie państwa do przestrzegania kodeksu postępowania Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej w zakresie bezpieczeństwa źródeł materiałów radioaktywnych.

W dobie globalizacji i rozwoju techniki związanej między innymi z dynamicznym rozwojem sieci teleinformatycznych, w sferze dotyczącej prawnej kontroli eksportu towarów i technologii o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa i utrzymania pokoju międzynarodowego na świecie, pojawia się pojęcie „nieuchwytnego transferu technologii”. Pojęcie „nieuchwytnego transferu technologii” jest definiowane jako przekazywanie w drodze werbalnej (w trakcie konferencji, sympozjów, targów, dyskusji oraz innych bezpośrednich spotkań), jak i drogą poczty

⁹ *Przegląd Światowego Procesu...*, dz. cyt., s. 173.

elektronicznej (email), wszelkich informacji dotyczących towarów i technologii „dual use”, w tym oprogramowania, służących wytworzeniu broni masowego rażenia oraz środków jej przenoszenia.

Prawno-funkcjonalny system kontroli proliferacji BMR w Polsce

W polskim prawodawstwie towary i technologie podwójnego zastosowania, tzw. towary „dual use”, zostały zdefiniowane w ustawie z dnia 29 listopada 2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz o zmianie niektórych ustaw¹⁰. Artykuł 3 tejże ustawy określa towar podwójnego zastosowania, jako towar i technologię, które mogą być wykorzystane zarówno w celach cywilnych, jak i wojskowych, określone w wykazie, o którym mowa w art. 6 ust. 2 pkt. 1. Wykaz ten składa się z list:

- eksportowo-tranzytowej, określającej uzbrojenie eksportowane i objęte procedurą tranzytu;
- importowej, definiującą uzbrojenie importowane.

Lista produktów i technologii podwójnego zastosowania jest bardzo obszerna, liczy 225 strony, obejmuje swym zakresem technologie z różnych dziedzin wiedzy, mających potencjalne zastosowania wojskowe i cywilne.

Lista jest opracowana w oparciu o rozporządzenie Rady (WE) nr 1334/2000¹¹, w którym jest mowa o krajowych listach uzbrojenia. Wykaz towarów podwójnego zastosowania jest pojęciem znacznie szerszym, mającym w swym zakresie również uzbrojenie. Warto zwrócić uwagę na Wspólny Wykaz Uzbrojenia Unii Europejskiej. Jest to lista sprzętu objętego przez Unię Europejską Kodeksem postępowania (ang. *Code of Conduct*) na eksport uzbrojenia, przyjętego przez Radę UE z dnia 25 kwietnia 2005 roku. Dokument ten stanowi dokładnie kopie listy uzbrojenia opracowanej przez Ministra Gospodarki i Pracy.

Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa wskazuje w sposób formalny agendy państwowe współdziałające ze sobą w ramach polskiego systemu kontroli eksportu.

¹⁰ Dz. U. 00.119.1250 z dnia 28 grudnia 2000 r.

¹¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1334/2000 z dnia 22 czerwca 2000 r. *ustanawiające wspólnotowy system kontroli eksportu towarów i technologii podwójnego zastosowania* (Dz.U. WE 2000 r. nr 159L).

Ustawowymi instytucjami tworzącymi system kontroli obrotu towarami o znaczeniu strategicznym są:

- Ministerstwo Gospodarki;
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych;
- Agencja Wywiadu;
- Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
- Ministerstwo Finansów – Służba Celna;
- Państwowa Agencja Atomistyki;
- Ministerstwo Obrony Narodowej – Służba Kontrwywiadu Wojskowego, Służba Wywiadu Wojskowego¹²;
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji;
- Ministerstwo Ochrony Środowiska.

Jedną z kluczowych instytucji rządowych, do zadań której między innymi należy monitorowanie zagrożeń związanych z terroryzmem międzynarodowym oraz proliferacją broni masowego rażenia, jest cywilna służba specjalna – Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Artykuł 5 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu¹³ określa zadania ABW, do których między innymi należy rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw z zakresu produkcji i nielegalnego obrotu towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa.

Rola ABW nie ogranicza się jedynie do ścigania sprawców tych przestępstw, ale polega również na czynnym udziale w tworzeniu wewnętrznie spójnego i efektywnego systemu kontroli obrotu i przeciwdziałania proliferacji. W świetle uregulowań ustawy, ABW jest jednym z organów opiniujących, dokonywane przez polskie firmy lub przeprowadzane na obszarze celnym UE, transakcje handlowe, których przedmiotem są towary o znaczeniu strategicznym. W realizacji tego zada-

¹² Służba Wywiadu Wojskowego to wojskowa służba specjalna, do której należy m.in. rozpoznawanie międzynarodowego obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi oraz towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także rozpoznawanie międzynarodowego obrotu bronią masowej zagłady i zagrożeń związanych z rozprzestrzenianiem tej broni oraz środków jej przenoszenia. Pomimo takich zadań, nie bierze ona jednak, tak jak Służba Kontrwywiadu Wojskowego, bezpośredniego udziału w procesie opiniowania wniosków w systemie kontroli eksportu towarami o znaczeniu strategicznym. Źródło: ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o *Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego* (Dz. U. 2006, Nr 104, poz. 709 z dnia 23 czerwca 2006 r.).

¹³ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o *Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu* (Dz. U. 2002 r. nr 74, poz. 676).

nia ABW aktywnie współpracuje z Ministerstwem Gospodarki i Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Inną formą uczestnictwa ABW w polskim systemie kontroli obrotu i przeciwdziałania proliferacji jest organizacja i prowadzenie specjalistycznych wykładów, między innymi w ośrodkach naukowych i instytucjach badawczych.

Celem tych szkoleń jest propagowanie wiedzy, że w dobie społeczeństwa informacyjnego, standardowa wymiana informacji i korespondencja między uczelniami, instytucjami naukowo-badawczymi czy pojedynczymi osobami, jest potencjalnym źródłem proliferacji.

W ramach swoich ustawowych kompetencji, ABW zajmuje się rozpoznawaniem krajowych i zagranicznych podmiotów uczestniczących w obrocie towarami i technologiami podwójnego zastosowania oraz towarami o znaczeniu strategicznym.

Wobec realnego wzrostu zagrożenia terroryzmem międzynarodowym, działania te będą realizowane m.in. pod kątem identyfikowania ewentualnych transferów uzbrojenia oraz towarów i technologii podwójnego zastosowania, które mogłyby posłużyć do działań terrorystycznych lub trafić do któregoś z ośrodków podejrzewanych o wspieranie międzynarodowego terroryzmu. Pomimo, że Polska nie posiada zapasów broni masowego rażenia żadnej kategorii ani jej komponentów, a co za tym idzie, nie istnieje zagrożenie proliferacją z terytorium RP tego rodzaju broni, jak również technologii jej wytwarzania, praktycznie nie można wykluczyć, że terytorium Polski może być wykorzystywane do tworzenia firm zajmujących się prowadzeniem nielegalnego obrotu międzynarodowego towarami podwójnego zastosowania, tzw. „firm przykrycia”.

Skuteczność wewnętrznego systemu kontroli eksportu towarami o znaczeniu strategicznym zależy w dużej mierze również od odnotowywania i monitorowania takich właśnie transakcji, mimo iż nie podlegają one ograniczeniom w zakresie międzynarodowego obrotu towarami i technologiami podwójnego zastosowania.

Podkreślić należy, że skuteczne przeciwdziałanie proliferacji uwarunkowane jest sprawnością wewnętrznych systemów kontroli eksportu i obrotu towarami o znaczeniu strategicznym. W drodze wieloletniej współpracy międzynarodowej w tej dziedzinie wypracowano wiele standardów postępowania administracyjnego, których stosowanie powinno się przyczynić do znaczącego zmniejszenia ryzyka proliferacji. Warunkiem osiągnięcia tego celu jest ścisła i skoordynowana współpraca wewnętrznych organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa i handel międzynarodowy. Nie oznacza to jednak, że przeciwdziałanie proliferacji odbywa się tylko pod postacią działań wewnętrznych poszczególnych państw. Przeciwnie zjawisku, takiemu jak proliferacja, które ze swojej istoty ma wymiar i charakter ponadpaństwowy, można się skutecznie przeciwstawić jedynie na drodze współpracy państw dostrzegających to zagrożenie.

Problematyka skutecznej kontroli eksportu towarów o znaczeniu strategicznym dotyczy wspólnych kroków podejmowanych przez przedsiębiorców oraz administrację rządową, dotyczących obrotu z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju oraz bezpieczeństwa.

W myśl dokumentu rządowego, zwanego dalej „Strategią Ministerstwa Gospodarki”¹⁴, problematyka kontroli eksportu nie może ograniczać się wyłącznie do czynności związanych z wydawaniem licencji eksportu, importu, pośrednictwa, pomocy technicznej oraz tranzytu towarów strategicznych, lecz powinna uwzględniać również działania ukierunkowane na wsparcie firm krajowych, np. poprzez oferowanie wiarygodnym przedsiębiorcom, którzy mają mechanizmy samokontroli, większej gospodarczej autonomii, co przyczynić się powinno do poprawienia konkurencyjności wielu krajowych podmiotów na rynkach, nie tylko międzynarodowych. W swym założeniu Ministerstwo Gospodarki, realizując ustawowe zadania, stara się przestrzegać międzynarodowych zobowiązań naszego państwa, które przede wszystkim wynikają z udziału Polski w wielu organizacjach międzynarodowych oraz porozumieniach nieproliferacyjnych. Instytucje rządowe w wielu krajach zajmują się administrowaniem sektora związanego z obrotem towarami o znaczeniu strategicznym po to, aby nie były one zagrożeniem dla pokoju. Ponadto kontrola państwa w tym obszarze jest podyktowana udaremnieniem również ewentualnie prowadzonej działalności terrorystycznej przez te podmioty, które mogą być skłonne do łamania praw człowieka oraz podstawowych swobód obywatelskich. Pomysł nieproliferacji jest wynikiem wciąż rosnącego niepokoju społeczności międzynarodowej, podyktowanego działaniami niewiarygodnych rządów wobec ludności cywilnej mieszkającej wielu regionach świata, jak również intensyfikacją działania niektórych krajów na rzecz rozwoju broni masowego rażenia. W grudniu 2008 roku Rada Unii Europejskiej wdrożyła dokument, będący aktem prawnym pt. „Wspólne Stanowisko określające zasady kontroli wywozu technologii wojskowych i sprzętu wojskowego”, w którym były zawarte kryteria z „Kodeksu Postępowania UE w eksporcie uzbrojenia”, będące uprzednio deklaracjami politycznymi. Polska już przyjęła wymienione kryteria do ustawodawstwa krajowego. W chwili obecnej kontrola wywozu opiera się na ośmiu podstawowych zasadach, takich jak: respektowanie międzynarodowych zobowiązań przez kraj importera, sankcji przyjętych przez ONZ lub Unię Europejską, przestrzeganie międzynarodowego prawa humanitarnego, warunki wewnętrzne w aspekcie konfliktów zbrojnych, zachowanie stabilności w regionie. Kraje eksportujące mają obowiązek uwzględniać politykę

¹⁴ <http://www.mg.gov.pl> [dostęp: 20.12.2012].

państwa, będącego końcowym użytkownikiem w kwestii zagadnień terroryzmu, oceny ryzyka zmiany przeznaczenia technologii wojskowej czy też sprzętu wojskowego w tym państwie, czy też możliwość dokonania reeksportu. Nasz kraj wdraża kontrolę eksportu opartą na współpracy oraz dialogu ze wszystkimi beneficjentami obrotu z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym. Polski przedsiębiorca, który zajmuje się takim obrotem, jest zobligowany wdrożyć mechanizmy samokontroli, które między innymi pozwalają mu na przeprowadzenie oceny ryzyka takiej transakcji. Dzięki tym mechanizmom, definiowanym jako wewnętrzny system kontroli (WSK), firma posiada najlepszą wiedzę na temat tego co eksportuje oraz zna „end – usera” swojego produktu.

Polski przedsiębiorca, poprzez system samokontroli, posiada dużą swobodę w prowadzeniu działalności gospodarczej, jednocześnie kooperując z administracją państwową w kwestii bezpieczeństwa ekonomicznego państwa, dba o swoje bezpieczeństwo.

Funkcjonowanie sprawnego systemu kontroli obrotu z zagranicą towarami strategicznymi, w tym również zaawansowanymi towarami i technologiami podwójnego zastosowania, ma istotne znaczenie dla polityki zagranicznej i bezpieczeństwa ekonomicznego naszego kraju, jak i dla realizacji jego podstawowych celów gospodarczych. Wiąże się to z istniejącymi trendami polityki międzynarodowej, w której w ostatnich latach, nabrały istotnego znaczenia problemy nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia i środków ich przenoszenia, a także innych zaawansowanych technologii i towarów o znaczeniu wojskowym, w związku z tendencjami wykorzystywania ich przez kraje tzw. „podwyższonego ryzyka”. W konsekwencji, dominujące w świecie ugrupowania antyproliferacyjne, w celu przeciwdziałania tym tendencjom, położyły duży nacisk na wprowadzenie skutecznej kontroli obrotu, a przede wszystkim kontroli eksportu towarów strategicznych, warunkując tym samym dostęp do ich towarów i technologii. Zatem, z punktu widzenia podstawowych interesów Polski, przystąpienie do funkcjonujących reżimów antyproliferacyjnych, a w konsekwencji wdrożenie skutecznego systemu kontroli eksportu spełniającego warunki określone przez te reżimy, było krokiem koniecznym, wynikającym z trzech następujących podstawowych przyczyn:

- pierwszą przyczyną jest bezpieczeństwo, w tym ekonomiczne kraju, które w dużej mierze zależy od skuteczności funkcjonowania krajowego systemu kontroli eksportu, w konsekwencji jego współpracy z międzynarodowymi reżimami kontrolnymi. Współpraca ta ma wielki wpływ na ograniczenie rozprzestrzeniania broni masowego rażenia i przeciwdziałanie gromadzeniu przez kraje ryzyka broni konwencjonalnych, stanowiących zagrożenia dla społeczności międzynarodowej, a tym samym dla zewnętrznego bezpieczeństwa Polski.

Ograniczenie możliwości niekontrolowanego transferu tego rodzaju materiałów na terytorium Polski, jako wynik funkcjonowania skutecznego systemu kontroli eksportu, może mieć znaczący wpływ na zwiększenie bezpieczeństwa wewnętrznego poprzez utrudnienie dostępu do tych materiałów przez nieformalne struktury funkcjonujące na terenie kraju;

- drugą przyczyną są konsekwencje integracji ze strukturami politycznymi i ekonomicznym Unii Europejskiej i NATO. Państwa tych organizacji stanowią trzon reżimów antyproliferacyjnych, mają wspólne uregulowania w dziedzinie kontroli eksportu, wymagają, aby kandydaci do przystąpienia do ich struktur dostosowali się do obowiązujących w tym zakresie standardów. Polska dążąc do tej integracji, wdrożyła już system kontroli eksportu oraz opublikowała ujednoczoną listę kontrolną towarów i technologii podwójnego zastosowania (załącznik do Monitora Polskiego nr 84/1996 r.) i listę uzbrojenia (Monitor Polski nr 45/1997 r.), co ma duże znaczenie w uzyskaniu statusu wiarygodnego partnera w zakresie międzynarodowego obrotu nowoczesnymi towarami;
- trzecią przyczyną jest konieczność uzyskania swobodnego dostępu do nowoczesnych towarów i technologii, których wykorzystanie w działalności przemysłu krajowego będzie decydowało o możliwości zwiększenia konkurencyjności wytwarzanych przez niego wyrobów na rynkach międzynarodowych, stanowiąc w ten sposób istotny element decydujący o rozwoju ekonomicznym i bezpieczeństwie kraju.

Mechanizmy kontrolne stosowane w obrocie towarowym objętym szczególnie kontrolą międzynarodową, wynikają bezpośrednio z zapisów ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym¹⁵ oraz z rozporządzeń wykonawczych, które są następujące:

- kontrola eksportu: przez sprawdzenie dopuszczalności do eksportu towarów i technologii w Wykazach Towarów i Technologii oraz w Liście Uzbrojenia, oraz przez prowadzenie rejestru pozwoleń na wywóz wydanych na podstawie złożonych przez osoby zainteresowane wniosków;
- kontrola importu: przez rejestrację towarów i technologii wyszczególnionych w Wykazach i Liście Uzbrojenia oraz przez kontrolę zgodności ich wykorzystania z licencją eksportową, co wykonywane jest przez służby celne w formie potwierdzania Certyfikatów weryfikacji dostawy;
- kontrola reeksportu: sprawdza dopuszczalność do eksportu towarów i technologii, na które wydano Certyfikat importowy/Pozwolenie przywozu;

¹⁵ Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. *o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa* (Dz. U. 2004 r. nr 229, poz. 2315).

- kontrola tranzytu: ma na celu zapobieganie nielegalnym transferom towarów i technologii przez terytorium Polski. Pozwolenie na tranzyt wydaje dyrektor urzędu celnego właściwego miejscowo dla wejściowego urzędu celnego granicznego.

Dodatkowym mechanizmem kontrolnym stosowanym w ramach polskiego systemu kontroli, pozwalającym na sprawdzenie przestrzegania warunków obrotu z zagranicą towarami i technologiami, ustalonych w certyfikatach importowych, pozwoleniach na przywóz i wywóz oraz zgodności ich wykorzystania z licencją eksportową, są zespoły kontrolne powoływane przez Ministra Gospodarki.

Podsumowanie

Publikacja była próbą dokonania opisu proliferacji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia jako szerszego zjawiska w kontekście bezpieczeństwa ekonomicznego państwa. Odpowiadając na pytanie: *jaka jest skuteczność systemu zapobiegania proliferacji broni masowego i jego znaczenie dla interesów ekonomicznych państwa?*, należy stwierdzić, iż w chwili obecnej, biorąc pod uwagę aktualną sytuację polityczno-ekonomiczną, skuteczność krajowego systemu zapobiegania nielegalnemu obrotowi towarów o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa należy ocenić jako zadowalającą.

Dowodem na poprawne funkcjonowanie systemu może być między innymi przypadek z 2006 roku, gdzie Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego udaremniła nielegalny eksport pieców próżniowych do jednego z irańskich podmiotów. Przykład ten był dowodem działalności tzw. „państw progowych”, w tym przypadku Iranu, od strony których wzrasta niebezpieczeństwo zachwiania porządku ekonomicznego świata. Ponadto, oprócz wielu zagrożeń związanych z bezpieczeństwem ekonomicznym państwa, nadal realnym jest zagrożenie związane z wykorzystaniem BMR, zwłaszcza takie zagrożenie może się pojawić w przypadku rozwiązywania problemów w konfliktach regionalnych. Z drugiej zaś strony czynnikiem obniżającym ryzyko wystąpienia omawianego zagrożenia może być wciąż niski poziom zaawansowania technologicznego tzw. „państw progowych” w dziedzinie środków przenoszenia broni masowego rażenia, który aktualnie nie pozwala na stworzenie realnego zagrożenia między innymi atakami raketowymi, ze względu na ograniczony charakter programów raketowych. Nie należy również zapominać o tym, że tak naprawdę poziom bezpieczeństwa ekonomicznego krajów związany jest z nielegalnym obrotem towarami i technologiami „dual use”, zagrożenia atakiem terrorystycznym jest mało weryfikowalny, a zabezpieczenie przed tego rodzaju

działaniami znacznie utrudnione. W związku z tym istnieje konieczność wzrostu nakładu środków finansowych na działania zabezpieczające przed proliferacją broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia. Chodzi głównie o działania polegające na monitorowaniu poziomu omawianego zagrożenia.

Z punktu widzenia interesów ekonomicznych naszego państwa, zagrożenie proliferacją broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia ma ważne znaczenia dla wyważenia interesów politycznych, militarnych i ekonomicznych naszego kraju. Jednakże z uwagi na ograniczone możliwości finansowe Polski, nie jest w interesie naszego kraju nieproporcjonalne do zagrożenia poparcie i zaangażowanie się w przedsięwzięcia sojuszu NATO czy UE. Może to bowiem ograniczyć możliwość realizacji innych, o wiele bardziej uzasadnionych, wydatków obronnych (choćby misje wojskowe – antyterrorystyczne: w Afganistanie). Natomiast Polska jako sygnatariusz wielu porozumień nieproliferacyjnych powinna zaferować zwiększenie udziału naszych służb i instytucji odpowiedzialnych za wykrywanie zagrożeń związanych z proliferacją broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia jako elementu przeciwdziałania zagrożeniom ekonomicznym państwa.

Bibliografia

1. Adamski J., *Nowe technologie w służbie terrorystów*, Wyd. Trio, Warszawa 2007.
2. Bolechów B., *Terroryzm w świecie podwubiegunowym, przewartościowania i kontynuacje*, Toruń 2002.
3. Durys P., *Inicjatywa PSI – Nowy wymiar zwalczania proliferacji*, MON Departament Polityki Obronnej, Warszawa 2006.
4. Dyrz C., *Terroryzm XXI wieku jako zagrożenie bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego*, Gdynia 2005.
5. Madej M., *Międzynarodowy terroryzm polityczny*, Wyd. MSZ, Warszawa 2001.
6. Malec M., Durys P., Pacholski P., *Proliferacja BMR i środki jej przenoszenia – aktualne wyzwania*, Wyd. Adam Marszałek, Warszawa 2001.
7. Pacholski P., *Proliferacja rakiet balistycznych i rozwój systemów obrony przeciwrakietowej*, MON Departament Polityki Obronnej, Warszawa 2004.
8. Pacholski P., Pietrzak P., *Aktywność Polski w zwalczaniu proliferacji BMR i terroryzmu międzynarodowego*, MON Departament Polityki Obronnej, Warszawa 2004.
9. *Przegląd Światowego Procesu Rozbrojeniowego. Rok 2004/2005*, red. L. Kościuk, MON, Warszawa 2005.
10. Strulak T., Sawicz J., *Nieproliferacja broni jądrowej. Stare dylematy – nowe wyzwania*.
11. *Terroryzm a broń masowego rażenia: diagnozy, poglądy, wnioski*, red. Stanisław Ślaskowski, „Zeszyty Naukowe AON”, nr 1 (50), Wyd. AON, Warszawa 2003.
12. Yonah A., Milton H., *Superterroryzm*, Bellona, Warszawa 2001.

Wykaz aktów prawnych:

1. Układ o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej z 1 lipca 1968 r. (Dz. U. 1970 nr 8 poz. 60).
2. Rezolucja Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1540 (2004) (Dz. U. UE L 165, 17/06/2006 P. 0030 – 0034).
3. Ustawa z 22 czerwca 2001 r. *o wykonywaniu Konwencji o zakazie prowadzenia badań, produkcji, składowania i użycia broni chemicznej oraz o zniszczeniu jej zapasów* (Dz. U. Nr 76, poz. 812).
4. Ustawa z 24 maja 2002 r. *o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu* (Dz. U. 2002 r. nr 74, poz. 676).
5. Ustawa z 9 czerwca 2006 r. *o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego* (Dz. U.2006. nr 104, poz.709 z dnia 23 czerwca 2006 r.).
6. Rozporządzenie Komisji (WE) NR 803/2008 z dnia 8 sierpnia 2008 r. *zmieniające po raz 98. rozporządzenie Rady (WE) nr 881/2002 wprowadzające niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z Osamą bin Ladenem, siecią Al-Kaida i Talibami* (Dz. U. UE 2008 r. L 214/52).
7. Rozporządzenie Komisji (WE) NR 117/2008 z dnia 28 stycznia 2008 r. *zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 329/2007 dotyczące środków ograniczających skierowanych przeciwko Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej* (Dz. U. UE 2008 r. L 325/1).
8. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1334/2000 z dnia 22 czerwca 2000 r. *ustanawiające wspólnotowy system kontroli eksportu towarów i technologii podwójnego zastosowania* (Dz. U. WE 2000 r. nr 159L).
9. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1167/2008 *zmieniające i aktualizujące rozporządzenie 1334/2000 ustanawiające wspólnotowy system kontroli wywozu produktów i technologii podwójnego zastosowania* (Dz. U. UE 2008 r. nr L325).
10. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1110/2008 z dnia 10 listopada 2008 r. *zmieniające rozporządzenie (WE) nr 423/2007 dotyczące środków ograniczających wobec Iranu* (Dz. U. UE 2008 r. L 300/1).
11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 sierpnia 2007 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia zakazu i ograniczenia obrotu towarami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa* (Dz. U. Nr 146 poz.1020).
12. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 29 października 2007 r. *w sprawie wykazu uzbrojenia* (Dz. U. Nr 208, poz. 1505).

Strony internetowe:

www.msz.gov.pl

www.mg.gov.pl

www.mtrc.info

www.wassenaar.org

www.psz.pl

www.nuclearsuppliersgroup.org

www.abw.gov.pl
www.ops.mil.pl
www.forum.spoter.pl
www.terroryzm.com.www.dziennik.pl
www.bmr-abc.webpark.pl

SUMMARY

This article describes the origin and the development of international initiatives to control the proliferation of weapon of mass destruction and legal basis for this control. There are presented international treaties such as the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons from 1968, the Australia Group, the Missile Technology Control Regime, Wassenaar Arrangement, the Chemical Weapons Convention and Proliferation Security Initiative. The article discusses the provisions of these agreements and their real influence on the weapon's proliferation control. Later the article presents the legal basis for the polish system of control of the proliferation of mass destruction weapon, including the Law of 29 November 2000 concerning international trade in goods, technologies and services of strategic significance for state security and maintenance of international peace and security, and amending selected laws. There are also mentioned such institutions as The Internal Security Agency (ABW) and Ministry of Economy, which function is to control the proliferation of the weapon of mass destruction and the fight against its illegal trade.